

ترویج کشاورز به کشاورز در بهره‌وری بهینه از منابع در کشت چغندر قند

اجرای کانون یادگیری در سطح دهستان ماهیدشت: تجربه موفق یک مروج

افروز صابونچی کارشناس مروج شاغل در مرکز جهاد کشاورزی ماهیدشت شهرستان کرمانشاه و دانشجوی دکتری رشته توسعه کشاورزی دانشگاه رازی کرمانشاه است. ایشان در سال ۱۳۹۸ موفق به کسب عنوان مروج نمونه استانی شده‌اند. در این شماره به یکی از فعالیت‌های ترویجی ایشان در زمینه کانون‌های یادگیری به‌عنوان یکی از تجارب موفق پرداخته می‌شود.

◀ چکیده تجربه

اجرای طرح کانون یادگیری یکی از مصادیق روش‌های مشارکتی و ترویج کشاورز به کشاورز محسوب می‌شود. با توجه به این مهم و وجود سطوح مزرعه‌ای قابل توجه محصول چغندر قند در سطح دهستان ماهیدشت با مشارکت کشاورز نمونه چغندر کار استانی و بهره‌برداران تابعی چغندر کار این طرح طی ۲ سال در حوزه این دهستان تحت نظارت کارشناس مرکز جهاد کشاورزی ماهیدشت اجرا شده و پس از تعامل اولیه با مجری کانون برای همکاری در برنامه‌ریزی، اجرا و ارائه گزارش‌های ادواری تحت نظارت کارشناس مروج پهنه انجام شده است. در اجرای این پروژه، ترویج و تبادل دانش و تجربه حرفه‌ای از ابتدا تا پایان فعالیت‌ها با مشارکت سایر چغندر کاران در ایجاد مزارع ترویجی و در نهایت بهره‌وری بهینه در کنار توسعه کشت چغندر به‌طور مؤثری انجام شده است. در این طرح از روش‌های ترویجی شامل اجرای کارگاه‌های آموزشی، بازدید ترویجی، رهیافت مشارکتی حل مساله، روز مزرعه، استفاده شده است. افزایش همکاری بین مروج، بهره‌بردار نمونه و بهره‌برداران تابعی با بکارگیری دانش محلی و ترکیب با اطلاعات به‌روز با هدف الگوبرداری باعث افزایش بهره‌وری منابع تولید و افزایش متوسط عملکرد در هکتار شده است.

◀ بیان مساله و اهمیت آن

به تولید بیش‌تر و با کیفیت نماید و کشاورز در عین حال با ابزار مشارکت به دانایی و توانایی مجهز شود و در فرایند مساله‌یابی، اجرا و به‌کارگیری حضور مؤثر داشته باشد. تفاوت عملکردی در شرایط اقلیمی یکسان مؤید آن است که در صورت تلفیق و به‌کارگیری مناسب نیروی انسانی، فن‌آوری و امکانات می‌توان به تولید بیش‌تر دست یافت. بنابراین استفاده از کشاورزان پیشرو با هدف الگوسازی دلیل اصلی اجرای این طرح است.

لذا با الگوسازی برای سایر بهره‌برداران و استفاده از توان علمی و تجربی آنان به‌منظور اشاعه نوآوری‌های مفید و اطلاع‌رسانی این طرح در بین ۲۰ نفر از چغندر کاران منطقه اجرا شده است.

چغندر قند یکی از محصولات استراتژیک کشور محسوب می‌شود. از جمله روش‌های پایدار برای افزایش تولید شکر از چغندر قند، افزایش سطح زیر کشت این محصول است. با در نظر گرفتن شرایط روز اقلیمی کشور به‌نظر می‌رسد، تولید این محصول با توجه به کاهش میزان منابع تمهیدات ویژه‌ای را می‌طلبد. از طرفی عدم رعایت تناوب زراعی، وجود موانع فنی کشت این محصول از جمله آلودگی بذور به انواع بیماری‌های قارچی و یا مواردی همچون نبود اجرای نمونه‌برداری صحیح و توصیه کودی متناسب را نام برد. بنابراین در چنین شرایطی و نظر به محدودیت منابع و هزینه عوامل تولید انتظار می‌رود ترویج بستری فراهم کند تا کشاورز با استفاده از منابع کم‌تر اقدام

اهداف

- ♦ رصد فرایند تولید در قالب الگوی موفق
- ♦ ترویج کشاورز به کشاورز و به‌کارگیری تجربه کشاورزان و ظرفیت دانش بومی
- ♦ ترکیب دانش بومی کشاورزان و دانش فنی روز مروچین
- ♦ شکل‌گیری الگوی موفق کشت محصول چغندر در سطح منطقه

شیوه اجرایی و مراحل فرایندی کسب تجربه

مراحل اجرای طرح به شرح ذیل صورت می‌باشد:

۲ معرفی مزرعه آقای مرادی به‌عنوان کانون یادگیری توسعه کشت چغندر قند پس از تعامل بیش‌تر طی انجام فعالیت‌های مختلف ترویجی در مزرعه ایشان

۱ با توجه به اعلام مدیریت هماهنگی ترویج استان کرمانشاه، طی فرایند انتخاب نمونه‌ها در زیر بخش زراعت آقای مرادی به‌عنوان کشاورز نمونه استانی در تولید محصول چغندر در سال ۱۳۹۸ انتخاب شد؛

۴ استفاده از تکنیک‌های مشارکتی (درخت مشکل) در یافتن مساله روز کشت محصول چغندر قند در سطح دهستان.

۳ اجرای روز مزرعه و برگزاری جلسات بازدید کشاورزان از مزرعه همراه با برگزاری کارگاه آموزشی با همکاری مروچ پهنه؛

نتایج، آثار و پیامدهای تجربه

اجرای پیش‌ارزشیابی یکی از محدودیت‌های این طرح بود که براساس رفتار نهایی بهره‌بردار و میزان دستیابی به هدف در هر مرحله از طرح بعضی مراحل تغییر و یا اضافه شد. مورد دیگر نبود مقایسه بین بهره‌برداران تابعی طرح و گروه شاهد بود که در صورت امکان قیاس بین دو گروه می‌توان نتایج مستدل از اجرای طرح‌های الگویی ترویجی به‌دست آورد.

اجرای طرح مذکور علاوه بر ریشه‌یابی مشکلات موجود و افزایش توان تصمیم‌گیری و حل مساله توسط خود بهره‌برداران موجب توسعه سطح زیر کشت، اجرای آزمون کوددهی، افزایش سطح سیستم آبیاری قطره‌ای، افزایش عملکرد در واحد سطح و بهره‌وری منابع شد. از دیگر نتایج عینی طرح می‌توان به افزایش ارتباط کشاورزان با منابع علمی، ترکیب دانش رسمی کشاورزی و دانش محلی، افزایش تعامل بین کشاورزان، افزایش اعتماد متقابل بین کشاورزان و مروچان، ارتقاء اعتماد به‌نفس در بین بهره‌برداران، منزلت و جایگاه کشاورز، هم‌افزایی توصیه‌ها با دانش قبلی، ایجاد روحیه مشارکت و همکاری بین کشاورزان، تجارب و مهارت‌های جدید، به‌وجود آمدن روحیه خلاقیت در بین بهره‌برداران جامعه هدف اشاره کرد.

پیشنهادات برای توسعه تجربه

به دنبال اجرای طرح بر موارد مشابه و تکمیلی در آینده در سایر حوزه‌ها و سایر محصولات تاکید می‌شود. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود اجرای آموزش‌های مرتبط به‌صورت نظری و کارگاهی از طریق هماهنگی بیش‌تر بین بخش‌های مختلف ترویجی _ آموزشی و پژوهشی صورت گیرد و در عین حال رهیافت‌های مشارکتی با تکیه بر دانش فنی و دانش عملیاتی و تجربیات مروچین پهنه برای ترغیب و مشارکت بهره‌برداران به مرحله اجرا گذاشته شود.

فرصت‌ها، محدودیت‌ها و موانع توسعه تجربه

از محدودیت‌های اجرای طرح نبود آشنایی با طرح‌های ترویجی و مشارکتی در بین بهره‌برداران، هم‌چنین عدم